

Hoe omgaan met een kleuter met ADHD in de klas?

Een onderzoek door Ellen Decanq, Babette Vandaele en Kayleigh Van
Passen

Wat is ADHD?

"ADHD is de afkorting van Attention Deficit Hyperactivity Disorder. Het is een ontwikkelingsstoornis en omvat problemen met de concentratieperiode, de impulsbeheersing en de mate van de bewegelijkheid." (R. Barkley, 1997)

Symptomen ADHD

AANDACHTSTEKORT:

- ▶ slagen er niet altijd in om voldoende aandacht te geven aan hun taken
- ▶ houden niet van taken die lange aandacht vereisen
- ▶ zijn snel afgeleid door prikkels van buitenaf
- ▶ moeite met organiseren
- ▶ raken vaak dingen kwijt

HYPERACTIVITEIT

- ▶ extreme bewegelijkheid, moeilijk te onderdrukken
- ▶ innerlijke onrust en impulsiviteit
- ▶ ontstaat of verergert vooral in situaties met stress en/of veel prikkels
- ▶ bewegen vaak onrustig met de handen en voeten, hebben veel moeite met stilzitten
- ▶ hebben soms moeite om rustig te spelen

IMPULSIVITEIT

- ▶ reageren gelijk op prikkels
- ▶ onderscheid tussen belangrijke en minder belangrijke dingen is moeilijk, stellen daardoor soms verkeerde prioriteiten bij hun taken
- ▶ vinden het erg moeilijk om op hun beurt te wachten, ze verstoren vaak de bezigheden van anderen en dringen zich dan op.

Positieve symptomen

- ▶ heel enthousiast en spontaan
- ▶ denken onconventioneel en kijken op een verfrissende manier tegen vanzelfsprekende dingen aan
- ▶ hebben vaak veel fantasie
- ▶ zijn erg creatief, vindingrijk en vernieuwend
- ▶ denken vaak probleemoplossend en met ruimtelijk inzicht
- ▶ kunnen zich in sommige gevallen heel sterk concentreren, hyperfocussen

Zichtbaarheid bij kleuters

- ▶ Verschillende onderzoeken tonen aan dat:
- ▶ Diagnose van ADHD is moeilijk te stellen bij kinderen jonger dan vier of vijf jaar. (DSM-IV-TR (APA, 2000))
- ▶ Op 2 jaar, kan ADHD betrouwbaar gediagnosticeerd worden. Dit leert men uit het onderzoek van 2006. (Egger, Kondo en Angold)
 - ▶ Doordat de symptomen van ADHD verschillend zijn van normaal leeftijdsgebonden gedrag van kleuters.
 - ▶ Aangezien ze voldoende onderscheid maken tussen wel en niet-normatief gedrag van kleuters.
 - ▶ Kan gebeuren door een ADHD-checklist voor kleuters, in te vullen door ouders en leerkrachten.
- ▶ Barkley adviseert dat de symptomen bij jonge kinderen ten minste 12 maanden aanwezig moeten zijn. (Barkley e.a., 2002)

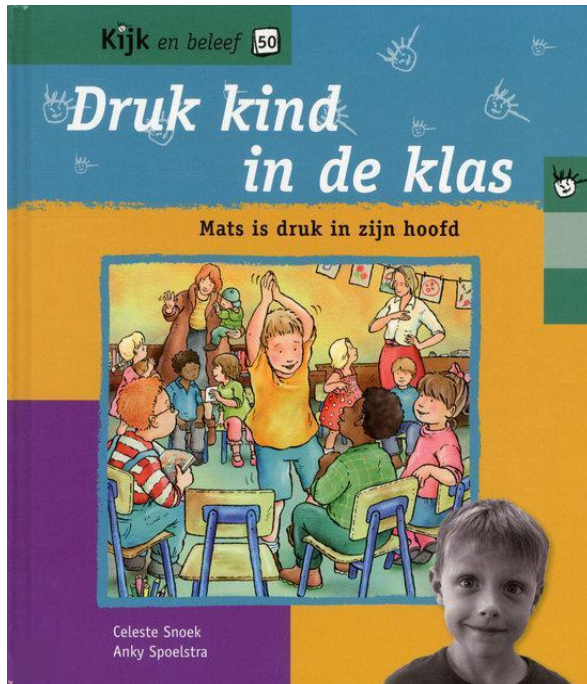
Zichtbaarheid bij kleuters

- ▶ Het overactieve, onaanachtige en impulsieve gedrag komt het meest tot uiting bij:
 - ▶ omstandigheden die een volgehouden aandacht vereisen.
 - ▶ Vereisen van mentale inspanning, die weinig exciterend zijn.
 - ▶ Omstandigheden waarin de kleuter rustig moet zijn.
 - ▶ Zonder te veel verstrooiing of toezicht.

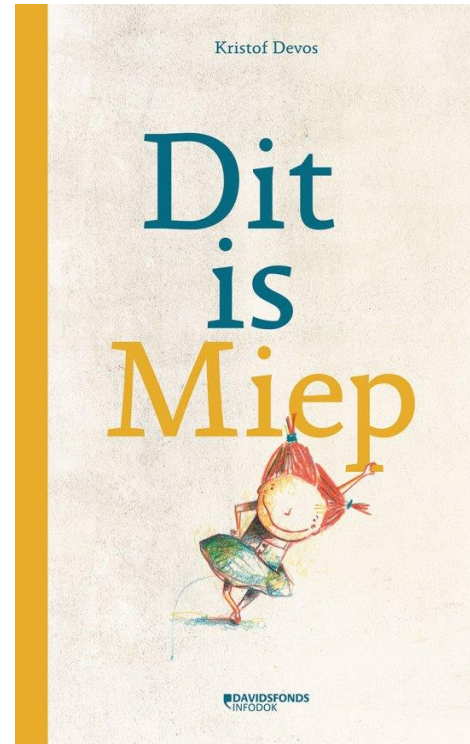
ADHD komt nooit alleen...

- ▶ Bij 70% van de gevallen komt ADHD samen met een andere aandoening.
 - ▶ Comorbiditeit = wat betekent dat twee of meerdere stoornissen samen optreden (Angold, Costello & Erkanli, 1999; Gillberg e.a., 2004).
- ▶ 50% van de kleuters heeft samen met ADHD ook nog eens ODD (oppositieel-opstandige gedragsstoornis). Wanneer je dit merkt als KO, moet je onmiddellijk alarmeren.
- ▶ Vaak worden spraakstoornissen en een vertraagde taalontwikkeling vastgesteld bij kinderen met ADHD.
- ▶ Motorische onhandigheid, zowel voor fijne als grove motoriek, komt voor bij één op vier kinderen met ADHD (Taylor, Sandberg, Thorley & Giles, 1991).

Prentenboeken over ADHD

1. *Druk kind in de klas*

2. *Dit is Miep*

3. *Meester Max en het wiebelkind*

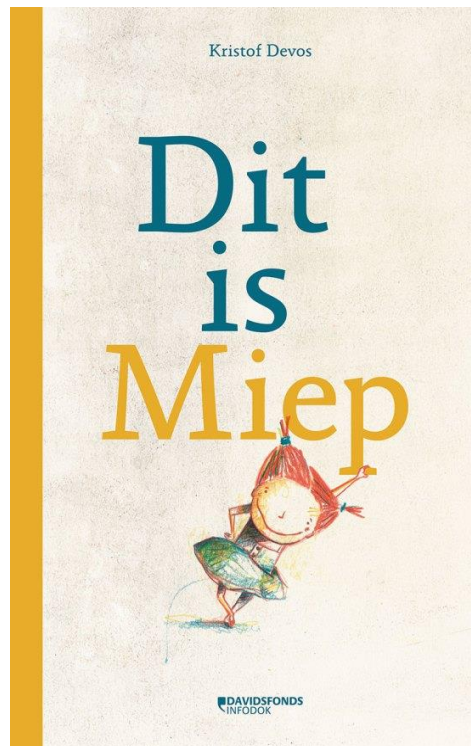
Druk kind in de klas

Dit boek is specifiek geschreven om te gebruiken in de klas. Onder de teksten staan vragen voor een (klassen)gesprek. Het verhaal wordt afgewisseld met duidelijke, kleurrijke illustraties en foto's van de hoofdpersonen. Kijk en beleef - Druk kind in de klas. Mats vindt het heel leuk op school. Vooral als juf een verrassing heeft! Maar soms is het te druk in het hoofd van Mats. Dan mag hij buiten even een rondje rennen. Als het weer rustig is in zijn hoofd, komt Mats met een goed idee!

(bol.com)

Dit is Miep

Dit verhaal gaat over een meisje dat steeds maar wil dansen. Haar energieke persoonlijkheid maakt sommige mensen erg zenuwachtig. En Miep zelf vindt dat ook niet leuk. Ze zoekt een plek waar ze volledig zichzelf kan zijn, zonder anderen lastig te vallen.

Het is een warm verhaal, met zachte prenten die perfect de energie van Miep weergeven. De prenten zijn grappig en ontroerend. De auteur speelt met taal in het verhaal. Of dit taalspel voor jonge kinderen duidelijk is, betwijfel ik. Maar met de nodige begeleiding kan dit boek zeker een werkbaar instrument zijn om met kinderen over hyperactiviteit te praten. Of, je laat het verhaal het verhaal zijn en de kinderen genieten van de prenten. Ze hoeven niet altijd alles te begrijpen. Dat doen volwassenen immers ook niet.

Pluizer, <http://www.pluizer.be>

Meester Max en het wiebelkind

Dit derde boek over de populaire Meester Max is al aan zijn vijfde druk toe. Dit deel volgt de belevenissen van een kleuterklas vanaf het tweede trimester tot aan het einde van het schooljaar. Meester Max komt invallen voor juf Wendy die een baby krijgt. Eerst willen de kinderen liever dat de juf blijft, maar Meester Max zorgt zoals altijd voor een verrassing: hij brengt een hond mee naar de klas. Samen met de Meester en de kleuters beleven de lezers de vertrouwde feesten en activiteiten van de twee laatste trimesters van een schooljaar. En met Meester Max is dat altijd net even anders dan met iedere andere meester of juf. Eén van de verhaaltjes gaat over het wiebelkind (p. 20) en dat is de nieuwkomer Karin. Meester Max legt uit dat Karin af en toe eens moet kunnen rondlopen en weet met voorlezen de kandidaat-wiebelkinderen te sussen. Leuke en bruikbare voorleesverhalen voor kleuterschool en eerste graad lagere school.

Pluizer, <http://www.pluizer.be>

Hulpmiddelen (in de klas)

- ▶ Er bestaan veel hulpmiddelen die kinderen kunnen helpen met het omgaan met de symptomen (in de klas). In de volgende slides delen wij er enkele mee.
- ▶ Wellicht het meest bekende hulpmiddel zijn de beertjes van Meichenbaum. De uitleg van de beertjes spreekt voor zich. Dit systeem helpt de kinderen zelfstandig werken.

Wat moet ik doen?

Hoe ga ik het doen?

Ik doe mijn werk

Ik kijk mijn werk na.
Wat vind ik ervan?

Hulpmiddelen (in de klas)

Bijtketting: in plaats van kauwen op potloden. Helpt met focus en concentratie.

Concentratiescherm: visuele en geluidsprikkels worden weggenomen voor een betere concentratie.

Hulpmiddelen (in de klas)

Wiebelkussen: helpt met stilzitten.

Tangle: helpt aandacht af te leiden van andere prikkels. Dit zorgt voor een betere concentratie.

Medicatie

- ▶ Wanneer met enkel de hulpmiddelen er niet genoeg stemmings- en gedragsveranderingen bereikt kunnen worden, is medicatie een optie.
- ▶ Medicatie 'geneest' ADHD niet, maar kan de symptomen wel verminderen of zelfs laten verdwijnen voor een bepaalde duur.
- ▶ Medicijnen hebben een paradoxale werking -> mensen zonder ADHD worden er drukker door; mensen met ADHD worden er rustiger door.
- ▶ **Methylfenidaat:** vermindert aandachtstekort, hyperactiviteit en impulsiviteit.
- ▶ Meest bekende en meest gebruikte vorm hiervan is Rilatine.
- ▶ Werkt maar voor korte tijd. Moet normaal om de 4 uur opnieuw ingenomen worden. Dit betekent dus ook dat de juf hier mee aan moet denken.
- ▶ Mag alleen voorgeschreven worden aan mensen met ernstige ADHD die hierdoor hinder ondervinden.

Tips

- ▶ Geen standaard aanpak. Het ene kind is het andere niet.
- ▶ Aantal vuistregels
 - ▶ Praat veel met deze kinderen.
 - ▶ Hun eigen ideeën laten uitvoeren.
 - ▶ Je maakt het kind echt eigenaar van zijn leerproces.
 - ▶ Voer met het kind een plan uit → Je suggereert wel eens, maar niets moet.
 - ▶ Help na vele mislukte pogingen, meestal niet nodig.
 - ▶ Bevestig de kleuter positief.

Hoe bespreekbaar maken in de klas?

Voordeel van bespreekbaar maken, is dat de andere kinderen zullen begrijpen waarom deze kleuter zich soms een beetje 'anders' gedraagt.

Doe dit best door middel van een kringgesprek.

Leg eerst op eenvoudige wijze uit wat ADHD nu juist is.

Indien mogelijk, laat het kind zelf verwoorden hoe hij zich voelt. Misschien kan hij zelf vertellen dat het soms een beetje druk is in zijn hoofd?

Ook een ouder aan het woord laten, kan een goed idee zijn.

Een goede manier om ADHD aan te kaarten, is door middel van het vertellen van een prentenboek. Hiervoor raden wij zeker 'Druk kind in de klas' aan omwille van de vragen die erbij staan. Deze zijn een goeie inleiding voor een kringgesprek.

Leg zeker uit aan de andere kleuters dat het kind 'bijzonder' is en helemaal niet raar!

Conclusie

- ▶ ADHD is geen typische aandoening van het schoolgaande kind. Ook in de peuter- en kleuterleeftijd kan het als een valide diagnose worden gesteld. Naast de hoge continuïteit van ADHD als stoornis op zich blijft ook de comorbiditeit vrij constant aanwezig.

Geraadpleegde bronnen (deel 1)

- ▶ A Barkley, R. (1997). *Diagnose ADHD*. Lisse: Swets & Zeitlinger B.V..
- ▶ ADHD - Aandachtsstoornis met hyperactiviteit. (2015, 3 november). Geraadpleegd op 25 mei 2018, van <http://www.gezondheid.be>
- ▶ ARK Super Star Chew Necklace. [Foto]. (z.d.). Geraadpleegd op 28 mei 2018 via <https://www.cheapdisabilityaids.co.uk/>
- ▶ Beertjes van meichenbaum. [Foto]. (z.d.). Geraadpleegd op 28 mei 2018 via <https://spellengebruikpav.webnode.nl/>
- ▶ Beullens, A. (z.d.). Meester Max en het wiebelkind. Geraadpleegd op 25 mei 2018, van <http://www.pluizer.be>
- ▶ Devos, K. (2016). *Dit is Miep*. Leuven: Davidsfonds.
- ▶ Dit is Miep [Foto]. (z.d.). Geraadpleegd op 25 mei 2018, van <http://www.pluizer.be>
- ▶ Druk kind in de klas [Foto]. (z.d.). Geraadpleegd op 25 mei 2018, van <http://www.bol.com>
- ▶ Druk kind in de klas. (z.d.). Geraadpleegd op 25 mei 2018, van <http://www.bol.com>
- ▶ Ecostiek concentratiescherm. [Foto]. (z.d.). Geraadpleegd op 28 mei 2018 via <https://www.graviant.nl/>
- ▶ Kerpel, A. (2014, 1 juli). ADHD - symptomen - kenmerken - diagnose - behandeling. Geraadpleegd op 25 mei 2018, van <http://www.wij-leren.nl>

Geraadpleegde bronnen (deel 2)

- ▶ Kromhout, R. (2006). *Meester Max en het wiebelkind*. Amsterdam: Leopold.
- ▶ Medicatie bij ADHD. (2018). Geraadpleegd op 28 mei 2018 via <https://nl.wikipedia.org/>
- ▶ Meester Max en het wiebelkind [Foto]. (z.d.). Geraadpleegd op 25 mei 2018, van <http://www.pluizer.be>
- ▶ Snoek, C. (2011). *Druk kind in de klas Mats is druk in zijn hoofd*. Amersfoort: Kwintessens Uitgevers.
- ▶ Tangle Therapie. [Foto]. (z.d.). Geraadpleegd op 28 mei 2018 via https://www.intertoys.nl_
- ▶ Togu wiebelkussen. [Foto]. (z.d.). Geraadpleegd op 28 mei 2018 via <http://cdn2.toys2move.nl/>
- ▶ Tremmery, B. (2009). ADHD en kleuters: Zijn vroegdiagnostiek en behandeling op jonge leeftijd mogelijk? *signaal* 69, 1-11.
- ▶ Verhulst, I. (z.d.). Dit is Miep. Geraadpleegd op 25 mei 2018, van <http://www.pluizer.be>
- ▶ Willemsen, L. (2013, juni 17). Hoe ga je om met een kind met ADHD? Veenendaal.
- ▶ Zeno zweeft [Foto]. (z.d.). Geraadpleegd op 25 mei 2018, van <http://www.pluizer.be>